

Kennismozaïek over de Tussenruimte

Een verkenning van de Tussenruimte naar aanleiding van gesprekken met gebiedsmakers en denkers.
Godelieve Spaas, kennis curator nieuwe economie

De tussenruimte komt voort uit

Beschouwden we eerder ruimte als een fysieke tamelijk statische omgeving, steeds vaker zien we de omgeving als een verzameling sociale relaties die steeds anders is onder invloed van economische, culturele en institutionele veranderingen.

Van fysieke omgeving naar leefomgeving. Ontwerpen in combinatie met ‘becoming with’: de leefomgeving ontstaat in interactie met de context en alle elementen en spelers daarin

En er is een groeiend bewustzijn dat we het niet alleen kunnen. Dat als we allemaal deel zijn van de leefomgeving dat we er dan ook samen verantwoordelijkheid en actie in moeten nemen. Een ruimte waar we allemaal deel van uitmaken en waar bewust of onbewust medemakers van zijn.

We zijn allemaal medemakers en -denkers

De Tussenruimte is

De plek tussen de instituties, routines, tussen mensen en organisaties, tussen disciplines, sectoren regio's en schalen samenkomen om te werken aan vraagstukken die een systeemverandering vereisen. Daar waar vragen en thema's samenkomen, waar we om kunnen gaan met de beweeglijkheid en samengesteldheid van de werkelijkheid en de interdependente vraagstukken waar we voor staan.

Is een plek en katalysator voor Transitie

De tussenruimte gaat over

De vragen van deze tijd: klimaat, energie, voedsel, water, veiligheid, kwaliteit van leven vragen om werkwijzen waarin we de onderlinge samenhang tussen de natuurlijke, artificiële fysieke, sociale, culturele en economische omgeving.

Vragen waar meer antwoorden op mogelijk zijn, waarvoor ‘proven practices and concepts’ ontbreken, en vragen die zich ontwikkelen en veranderen in de tijd en per context.

De wicked questions

De ruimte tussen mensen, instituties en activiteiten

- Mensen en organisaties
- Overheid en burgers
- Overheden onderling, verschillende schalen, beleid en uitvoering, onderwerpen
- Publiek, Privaat en particulier
- Tussen gebiedsmaken, onderzoek en beleid en regelgeving

- Tussen overheid, NGO, bedrijven en onderwijs

Is de plek waar ongelijke delen samen komen

De tussenruimte wordt beschreven als

- Een plaats voor gamechangers en makers, voor activisten zegt de sociaal ondernemer.
- Een plek waar organisaties met verschillende ritmes, ideeën en belangen samen komen
- Een plek waar coöperaties geboren worden
- Een plek die begint bij de burger, ontstaat uit de energie van de burger
- Een grondgebonden ontmoeting/activiteit
- Een reflectie van de samenstelling van ne bepaalde leefomgeving
- Een leer en ontwikkelruimte
- Een experimenteer platform
- Een meshwork: netwerk met een purpose
- Bestaat dankzij engagement van de betrokkenen
- Dankzij het lef van betrokken om van de regels af te wijken

Is het zoeken naar/laten ontstaan van een level playing field: 'staying with the trouble' (Donna Haraway)

De tussenruimte heeft 3 kenmerken

- Gaat altijd over samengestelde leefomgevingen en heeft dus **meervoudige doelen**
- Weerspiegelt de betrokkenen in de leefomgeving en is dus **divers in samenstelling**
- **Beïnvloedt** bewust en onbewust en **voortdurend de ontwikkeling van de** leefomgeving op verschillende manieren, in verschillende domeinen/onderdelen, door de tijd.

De tussenruimte vraagt om nieuwe denkramen.

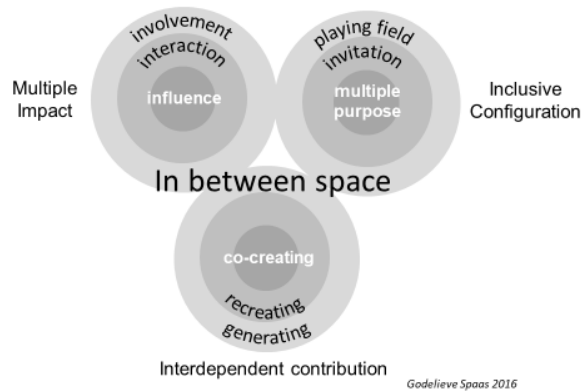
De volgende drie denkramen zijn voorbeelden die elk een ander licht werpen op een aspect van werken in de tussenruimte.

Het eerste raamwerk gaat over **samenwerken en sturen in de tussenruimte**. Het beschrijft hoe de organisatie in de tussenruimte ontstaan vanuit waarden die leiden tot een uitnodiging waar mensen uit verschillende werelden zich door aan gesproken voelen. Op basis daarvan kan een meerstemmig gezelschap van mensen en organisaties met elkaar aan de slag om een meervoudige ontwikkeling te realiseren. Co-creatie is hierbij een sleutelbegrip. Zonder de ander kan geen van de participanten het vraagstuk verder brengen.

Belangrijk is dat sturen en samenwerken zich beweegt van intentie naar impact, van waarden naar gerealiseerde werkelijkheid en zich bewust is van en rekenschap aflegt over bedoelde en onbedoelde uitkomsten en in gang gezette ontwikkelingen.

Dit proces van samenwerken en sturen vraagt om een leadershipsstijl die distributief, horizontaal en situationeel is.

Cooperating and navigating

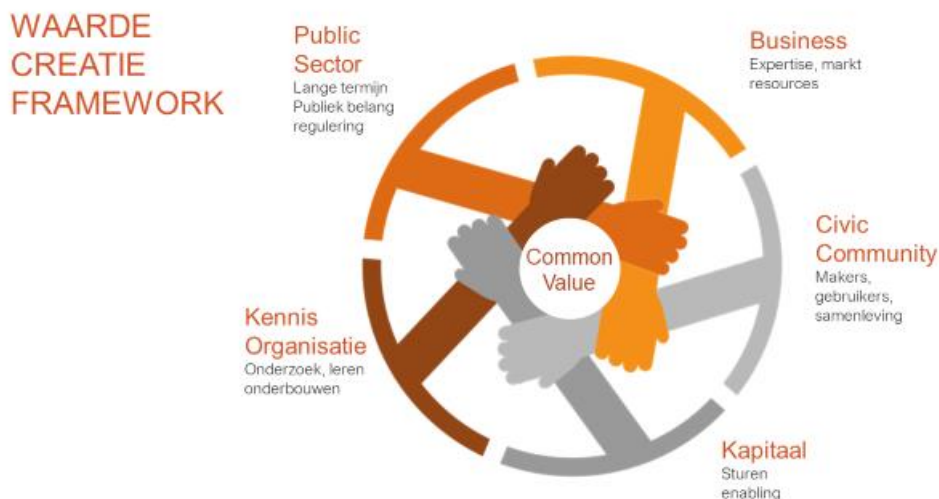

Horizontal, distributed situational and nomadic leadership

Het tweede raamwerk gaat over **meervoudige waarde creatie** en is van *Dennis Kerkhoven*.

Het duidt de verschillende partners die ieder van uit hun eigen perspectief bijdragen aan waarde creatie ten dienste van de gemeenschap en het gemeenschappelijke.

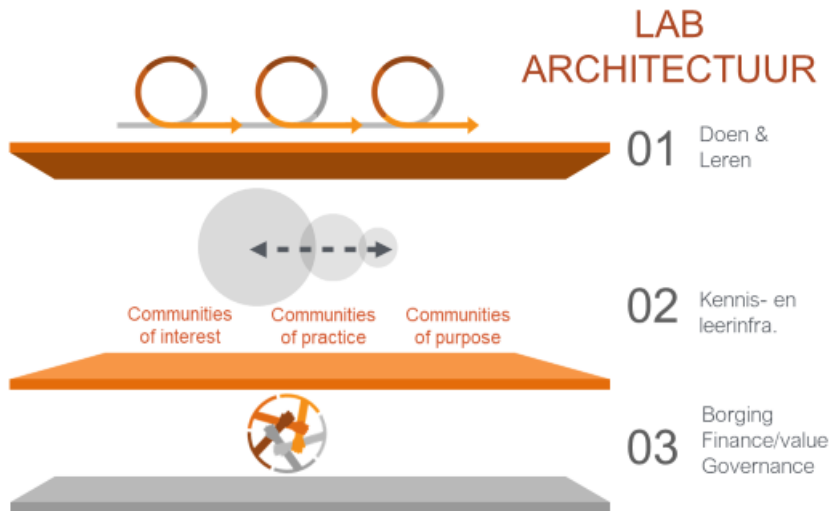
Juist in het samenbrengen van de verschillende belangen, denkwijzen en representatie ligt de meerwaarde voor de ontwikkeling van de leefomgeving. In het essay 'De Tussenruimte: Balanceren tussen focus en samenhang' licht Dennis dit raamwerk verder toe (p. 6 waarde creatie).

Het derde raamwerk is van *Thieu Besselink* en duidt de **verschillende niveaus van leren en ontwikkelen**.

De tussenruimte wordt pas een ontwikkelruimte wanneer deze ook expliciet als leerruimte functioneert. In een leerruimte zijn ten minste een methodologie en infrastructuur die het leren van individuen, en het leren van collectieven uitnodigt, ondersteunt, en begeleid naar waardevolle kennis,

nieuwe verhoudingen, en handelingsalternatieven voor integrale en participatieve gebiedsontwikkeling.

Colofon

Mei 2018

Dit is een publicatie naar aanleiding van een interactieve werksessie onder de noemer Compost. Programmamanagers implementatie Omgevingswet van overheden, vertegenwoordigers van wetenschap en hoger onderwijs en gebiedsmakers uit de praktijk gingen met elkaar in gesprek over de Tussenruimte van gebiedsontwikkeling.

*De bijeenkomst werd mogelijk gemaakt door het **interbestuurlijk Programma aan de Slag met de Omgevingswet**.*

Het project is een co-productie van: Thieu Besselink, the Learning Lab; Dennis Kerkhoven, Stichting 0.0; Godelieve Spaas, 4C Coalitions Co-Creating Change.